

Streszczenie

Funkcjonowanie jednostki, w dzisiejszych, niepewnych i dynamicznych czasach wymaga wielu umiejętności i elastyczności zawodowej. Nieustannie zmienia się zapotrzebowane na umiejętności i kwalifikacje. Powstają nowe zawody, a inne znikają lub ulegają transformacji. Rodzące się zmiany wymagają od pracowników odmiennych niż dotychczasowe zestawów wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

Źródłem problemu badawczego jest moje doświadczenie pracy w turystyce i w dydaktyce.

Celem pracy jest odpowiedź na pytanie badawcze: Jak system kształcenia zawodowego odpowiada na aktualne potrzeby i oczekiwana rynku pracy?

Badania zostały osadzone w branży hotelarskiej. W tym celu zrealizowałam projekt badawczy dotyczący kształcenia zawodowego w konkretnej branży. Jego wynikiem jest dysertacja pt. *Zawód, kwalifikacje, umiejętności - dylematy kształcenia zawodowego branży hotelarskiej*.

W ramach zaplanowanych badań zebrałam potrzebne dane poprzez:

- wnikliwą kwerendę literatury, w ramach której: określiłam obszar badawczy, umiejscowiłam stanowisko badacza, wybrałam metodę badawczą uwzględniając sposób interpretacji i walidacji odnotowywanych w trakcie badań zjawisk,
- wnikliwą analizę dokumentów urzędowych (ustaw, rozporządzeń, raportów),
- przeprowadzenie procesu badawczego (realizowanego na trzech równoległych płaszczyznach).

Zrekonstruowałam systemowe rozwiązania w obszarze kształcenia zawodowego, przygotowujące absolwentów szkół zawodowych z branży hotelarskiej do zatrudnienia na niestabilnym i nieprzewidywalnym rynku pracy.

Punktem wyjścia do badań była analiza aktualnych mechanizmów funkcjonujących w systemie edukacji, który na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat został zmodyfikowany aż trzema reformami w 2012, 2017 i 2019 roku, a także zagadnienia związane z tematem umiejętności/kompetencji i kwalifikacji zawodowych.

Analizowane konteksty zostały skonfrontowane przeze mnie m.in.: z teorią kapitału ludzkiego, teorią reprodukcji kulturowej Pierre'a Bourdieu, koncepcją kredencjału, modelem VUCA i rolą poradnictwa edukacyjno-zawodowego.

Praca składa się z dwóch części zwartych w sześciu rozdziałach. Pierwsza część dotyczy rozważań teoretycznych na temat koncepcji pomiędzy edukacją a strukturą społeczną,

epistemologicznych dylematów w obszarze badań. W części tej, szczegółowo omówiłam elementy systemu edukacji w Polsce i możliwości uzyskiwania kwalifikacji.

Część druga dotyczy badań własnych, charakterystyki środowiska przeprowadzanych badań i problemów w dopasowaniu edukacji do rynku pracy, z perspektywy wybranych interesariuszy. W części badawczej przyglądam się realiom na rynku pracy, diagnozuję społeczny świat umiejętności i kwalifikacji oraz przedstawiam adekwatność przygotowania jednostki do wykonywania zadań zawodowych w branży hotelarskiej.

Całość kończy podsumowanie wraz z rekomendacjami do dalszych kierunków działań.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, rolą proponowanych systemowo rozwiązań powinno być wielowymiarowe wsparcie kształcenia zawodowego w rozwoju i nabywaniu umiejętności pożądanych przez pracodawców.

Wyniki badań, wskazują, na aktualność i rangę podjętego tematu dysertacji oraz to, że proponowany system kształcenia zawodowego wraz z obowiązującymi metodami uwierzytelniania kwalifikacji nie jest idealny i może być także przeszkodą w dopasowaniu się do oczekiwań pracodawcy i rozwoju zawodowego jednostki.

Wnioski z przeprowadzonych analiz wskazują na istotne z perspektywy rozwoju kształcenia zawodowego relacje między poszczególnymi interesariuszami.

Edukacyjne mechanizmy wsparcia kształcenia zawodowego, mimo licznych reform i proponowanych działań naprawczych, nie przygotowują wystarczająco dobrze jednostki do nabywania umiejętności oczekiwanych przez pracodawców na rynku pracy. Proponowane rozwiązania systemowe nie są wystarczająco skuteczne, gdyż nie nadążają za zmianami społeczno-kulturowymi i wymagają ciągłej weryfikacji oraz rewitalizacji.

Dysonans pomiędzy systemem edukacji, a oczekiwaniami na rynku pracy wskazuje, że do poprawy sytuacji nie wystarczą wyłącznie rozwiązania systemowe i chęci. Potrzebne jest świadome zaangażowanie wszystkich grup interesariuszy wyszczególnionych w dysertacji, a także wymagany jest świadomy dobór narzędzi i instrumentów, które pozwolą na odnalezienie się w zmieniającej rzeczywistości świata społecznego.

Dysertacja nie wyczerpuje w pełni podjętego tematu, jest jednak jednym z pierwszych tego typu opracowań, które dotyczy analizy systemu kształcenia zawodowego: po wprowadzeniu reformy z 2019 roku (wprowadzającej nowe tryliterowe kwalifikacje) i po rozpoczęciu wdrażania Zintegrowanej Strategii Umiejętności oraz promowaniu idei uczenia się przez całe życie.

Reasumując należy podkreślić, że rozwój kształcenia zawodowego zależy przede wszystkim od sytuacji gospodarczej i będących jej pochodną priorytetów polityki edukacyjnej.

W analizach dotyczących kształcenia zawodowego należy uwzględniać również uwarunkowania natury społecznej, między innymi: prestiż wykształcenia, postrzeganie wykonywanych zawodów, rolę dydaktyków, rolę doradców zawodowych, losy absolwentów, wpływ mediów społecznościowych, wpływ rodziny, wpływ najbliższego otoczenia oraz specyfikę środowiska lokalnego. Jest to bardzo istotny i rozległy obszar do eksploracji.

Proponowane przeze mnie wnioski i rekomendacje, które zostały sformułowane na przykładzie kształcenia kadr dla branży hotelarskiej, mogą zostać przeniesione na pozostałe branże szkolnictwa zawodowego w Polsce oraz stanowić zaczątek do dalszych badań naukowych i aplikacyjnych.

Summary

Functioning as an individual, in today's uncertain and dynamic times, requires people to have a wide range of skills and professional flexibility. The demand for skills and qualifications is constantly changing. New occupations are emerging, while others are disappearing or undergoing transformation. Emerging changes require workers to have different sets of knowledge, skills and social competencies than before.

The source of the research problem is my experience working in tourism and teaching.

The purpose of the study was to answer the research question on:

How does the vocational education system meet the needs and expectations of the labor market?

To this end, I carried out a research project on vocational training in a specific industry. Its result is a dissertation entitled *Occupation, qualifications, skills - dilemmas of vocational training in the hotel industry*.

The starting point for the research was an analysis of the current mechanisms operating in the education system, which has been modified by as many as three reforms over the past ten years in 2012, 2017 and 2019, as well as the topic of skills/competencies and implementation of the strategy *Zintegrowana Strategia Umiejętności*.

The analysed contexts were confronted by me, among others: with the theory of human capital, Pierre Bourdieu's theory of cultural reproduction, the concept of credentials, the VUCA model and the role of educational and vocational guidance.

The work consists of two parts compacted into six chapters. The first part deals with theoretical considerations on the concept between education and social structure, epistemological dilemmas in the field of research. In this part, I discussed in detail the elements of the education system in Poland and the possibilities of obtaining qualifications.

Part two deals with my own research, the characteristics of the environment of the research conducted and the problems in matching education with the labor market, from the perspective of selected stakeholders. In the research part, I look at the realities of the labor market, diagnose the social world of skills and qualifications, and present the adequacy of an individual's preparation to perform professional tasks in the hospitality industry.

The entire study concludes with a summary with recommendations for future directions.

As the research shows, the role of the proposed systemic solutions should be multidimensional support of vocational education in the development and acquisition of skills desired by employers.

The results of the research, indicate, the timeliness and importance of the dissertation topic undertaken, and that the proposed system of vocational education with the existing methods of qualification authentication is not ideal and can also be an obstacle to matching the expectations of the employer and the professional development of the individual.

Conclusions of the analyses indicate that the relationships between the various stakeholders are important from the perspective of the development of vocational education.

Educational support mechanisms for vocational education, despite numerous reforms and proposed corrective measures, do not sufficiently prepare individuals to acquire the skills expected by employers in the labor market. The proposed system solutions are not effective enough, do not keep up with socio-cultural changes, and require constant revision and revitalization.

As the analysis of the conducted research shows, this is a very important and extensive area for exploration. The dissonance between the education system and expectations in the labor market indicates that systemic solutions and willingness alone are not enough to improve the situation.

Conscious involvement of all four stakeholder groups detailed in the dissertation is needed.

What is also required is a conscious selection of tools and instruments to find their way in the changing reality of the social world.

The dissertation does not fully exhaust the topic covered, but it is one of the first studies of its kind that deals with vocational education, following the 2019 reform that introduced the new three-letter qualifications and the proposal to implement the Integrated Skills Strategy.

In conclusion, it should be emphasized that the development of vocational education depends primarily on the economic situation and the educational policy priorities derived from it, and analyses of vocational education should also take into account social determinants, including: the prestige of education, the perception of the professions performed, the role of vocational educators and counselors, the fate of graduates, the influence of social media, the influence of the family, the influence of the immediate environment and the specifics of the local environment.

My proposed conclusions and recommendations, which were formulated on the example of personnel training for the hotel industry, can be transferred to other vocational education industries in Poland and constitute a leaven for further scientific and applied research.

